

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Гороть А. М. кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
юридичного факультету,
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Прокопчук К. М. аспірант
юридичного факультету,
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Міграційні процеси часто розглядаються як об'єкт дослідження демографії, економіки, права або соціології, проте рідко вивчаються як складова зовнішньої політики держави. Це, в свою чергу, може призвести до стереотипного трактування існуючих проблем, пов'язаних із зовнішньої міграцією. Міграція населення є складним феноменом, лише з'ясувавши сутність цього явища, можна сформулювати його теоретичне значення і вирішити, яким терміном його позначити. Тому виокремлення основних проблем міграції України і визначення шляхів їх вирішення допоможе сформувати в Україні єдину міграційну політику.

Ключові слова: міграція, міграційна політика, міграційні процеси нелегальна міграція, трудові мігранти, Україна.

Гороть А. Н., Прокопчук К. Н. Правовые проблемы миграционной политики Украины и пути их решения

Миграционные процессы часто рассматриваются как объект исследования демографии, экономики, права или социологии, однако редко изучаются как составляющая внешней политики государства. Это, в свою очередь, может привести к стереотипной трактовке существующих проблем, связанных с внешней миграцией. Миграция населения является сложным феноменом, лишь выяснив сущность этого явления, можно сформулировать его теоретическое значение и решить, каким сроком его обозначить. Поэтому выделение основных проблем миграции Украины и определения путей их решения поможет сформировать в Украине единую миграционную политику.

Ключевые слова: миграция, миграционная политика, миграционные процессы, нелегальная миграция, трудовые мигранты, Украина.

Horot Alla, Prokopchuk Katerina Legal problems of migration policy in Ukraine and their solutions

Migration processes are often viewed as an object of study of demography, economics, law or sociology, but they are rarely studied as a part of foreign policy of the country. In its turn this can lead to stereotypical interpretations of existing problems related to external migration. Migration is a complex phenomenon, only finding out the nature of this phenomenon we can formulate its theoretical value and choose the term to mark it. Therefore, separation of the main problems of migration in Ukraine and identification of ways to solve them will help Ukraine to form a unified migration policy.

Keywords: migration, migration policy, processes of migration, illegal migration, migrant workers, Ukraine.

Одними з суттєвих перепон на шляху України до довгострокового динамічного соціально-економічного зростання є перманентне зменшення чисельності населення країни та значний відплив з країни працездатного населення. Випереджаюче скорочення трудових ресурсів нації веде до зростання потреби в іноземній робочій силі та обумовило значне збільшення протягом останніх двох років потоків неконтрольованої тіньової міграції в Україну. Відтак актуальним є завдання реальної оцінки наслідків сучасних міграційних рухів в Україну, яке має сприяти досягненню адекватності структури міграційних потоків потребам економіки і суспільства, розробці відповідних соціально-правових заходів, що запобігатимуть негативному впливу тіньової міграції.

За кількістю іммігрантів Україна нині перебуває на четвертому місці у світі після США, Росії і Німеччини (за даними ООН): їх чисельність становить 6,7 млн, що складає 3,6 % загального потоку мігрантів у світі. На думку експертів, в найближчому майбутньому приплив трудових мігрантів, у тому числі – нелегальних, в Україну може суттєво зрости. Цьому, зокрема, сприятиме запровадження більш жорсткого регулювання міграції на теренах СНД.

За неофіційними даними, через територію України щорічно проходить до 500 тисяч нелегальних мігрантів.

В Україні накопичуються іммігранти з країн Південно-Східної Азії, Близького й Середнього Сходу, Африки, а також громадяни країн СНД, які використовують територію країни для транзиту в країни ЄС — їхнє загальне число становить від 100 до 150 тисяч. Разом з тим, в останні роки серед нелегалів різко зросла частка уродженців країн СНД.[1, 125-130]

Проблема надмірного припливу трудових мігрантів може стати загрозою національній безпеці. На жаль, суттєвість цієї проблеми поки що не усвідомлено в Україні повною мірою. Так, імміграція тягне за собою низку негативних наслідків, які містять пряму загрозу національній безпеці, зокрема: зниження життєвих стандартів та якості життя приймаючої країни; зростання безробіття серед населення приймаючої країни; вплив грошових коштів в країни походження мігрантів; посилення залежності національної економіки від трудових ресурсів інших держав, розмивання національного трудового потенціалу; посилення тиску на державну сферу соціальних послуг та комунальний сектор; зменшення питомої ваги власних громадян в структурі економічно й суспільно-політично активного населення, формування автономних співтовариств зі своїми субкультурою й звичаями; посилення зовнішнього соціокультурного впливу на українське суспільство, що підвищує ризик його фактичної де-українізації; насичення нелегальними іммігрантами тіньового сектора економіки (за даними МОМ, частка іммігрантів в чисельності зайнятих в тіньовій економіці України складає 75%); поширення, насамперед — в середовищі нелегальних мігрантів, кримінальних відносин, що, у свою чергу, може жити ксенофобські настрої серед частини представників титульної нації.[2, 78]

Для того щоб вирішити проблему міграційних процесів, на міграційну політику держави покладаються завдання впорядкування міграційних потоків, усунення негативних наслідків неорганізованої й неконтрольованої міграції, інтеграції тих, хто прибуває в країну, у національне, соціокультурне й економічне середовище.

Можна виділити такі ключові проблеми, пов'язані з регулюванням імміграційних процесів в Україні.[3,66]

Відсутність концепції міграційної політики, в якій мали б бути сформульовані основні цілі цієї політики, стратегічні орієнтири, співвідношення імміграційної та еміграційної політик, узгоджені міграційні орієнтири та прогнози з прогнозами динаміки ринку праці, демографічної ситуації в Україні.

Немає єдиного централізованого органу виконавчої влади в сфері міграційної політики.

Також відсутній єдиний закон про трудову міграцію в Україні. Слід зазначити, що найбільш розвиненим напрямом, оформленим законодавчо, забезпеченим фінансово й організаційно, є боротьба з нелегальною міграцією. У цій сфері послідовно здійснюється вже четверта державна програма, що покликана координувати дії силових структур, органів влади й місцевого самоврядування. Провідна роль правоохоронних органів у втіленні заходів імміграційної політики свідчить, що ця політика усе ще має переважно обмежувальний характер. Переважно карні підходи до трудової імміграції виключають розгляд цього процесу як чинника економічного розвитку країни.

Існує суттєвий дефіцит фінансових ресурсів, необхідних для вирішення численних проблем, пов'язаних з імміграцією, зокрема — щодо обладнання кордону та пунктів пропуску, створення інституційної мережі регулювання міграції, формування єдиної бази даних тощо.[4, 103]

Однією із основних проблем є відсутність достовірної статистики щодо чисельності та структури трудових мігрантів в Україні.

Відтак загальний позитивний ефект від імміграційних процесів може бути підвищений за умов скорочення масштабів нелегальної міграції, збільшення припливу в Україну легальних трудових мігрантів, легалізації нелегальних мігрантів, які виявляють добровільне бажання вийти з “тіні” й одержати право на проживання та працевлаштування. Це потребуватиме суттєвого удосконалення міграційної політики.

Отже для того щоб вирішити проблеми міграції в Україні необхідно розробити цілісну міграційну політику та створити механізми її реалізації. В умовах демографічної кризи й міграційного впливу населення, які можуть стати факторами, що гальмують економічний розвиток, Україні необхідна міграційна стратегія, спрямована на збереження й поповнення людських ресурсів. Першочерговим заходом має стати створення державної програми регулювання процесів міграції. Причому міграційна політика має розглядатися як елемент довгострокової програми розвитку країни. Основні цілі програми повинні полягати в скороченні еміграції, стимулюванні повернення емігрантів на батьківщину, насамперед тих, хто виїхав тимчасово із цілями працевлаштування, а також у сприянні поверненню вихідців з України і їхніх нащадків.

Також необхідно розробити єдиний закон “Про імміграцію”, який об’єднав би правові норми, нині розпорошені в законодавстві.

Україні необхідно укласти домовленості з державами, які мають з нею спільний кордон, щодо режиму спрощеного перетину кордону та механізму легального працевлаштування громадян на підприємствах у прикордонних областях. Забезпечити обмін відомостями щодо вакансій на підприємствах прикордонних районів сусідніх країн.

Також слід розробити систему заходів щодо амністії для нелегальних мігрантів, які зайняті на роботі у офіційних суб’єктів господарювання України.

Література:

1. Римаренко Ю. І. Міжнародне міграційне право. Підручник. / Ю. І. Римаренко // Університетський курс. – К.: КНТ, 2007. – 640 с.
2. Хомра А.У. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования / А.У. Хомра. — К.: Наук. думка, 1979. — 148 с.
3. Позняк О.В. Проблеми міграції та міграційної політики в Україні на сучасному етапі / О. В. Позняк // Зайнятість та ринок праці. – К., 2001. –. 15. – С. 65-72.
4. Сунгуровський М. Методологічний підхід до формування системи національної безпеки України / М. Сунгуровський // Стратегічна панорама. — 2001. – № 3–4. – С. 101–119.